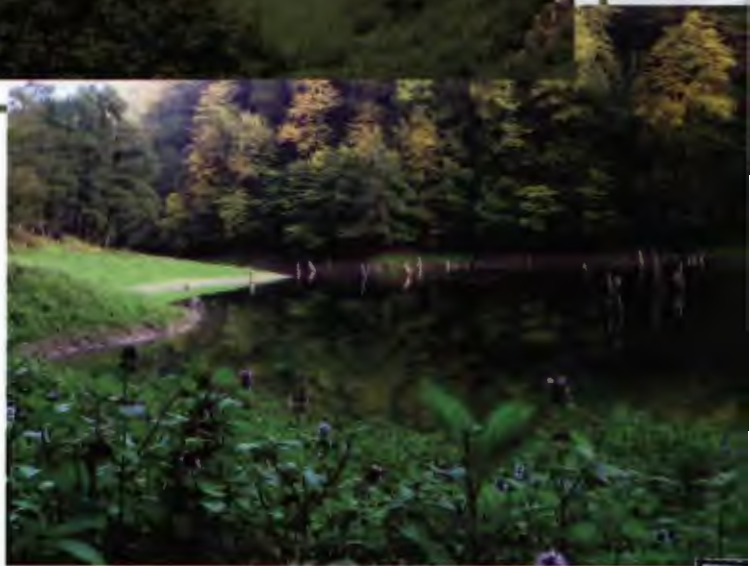

فرهنگ عامه مرزن آباد

نوشته:

دکتر محمد هادی منصوری

دکتر یعقوب شربتیان

استان مازندران با تاریخ تمدن دیرینه، یکی از مناطقی است که از نظر فرهنگ و ادبیات عامه بسیار غنی است و می تواند به عنوان پایگاه مردم شناسی و تحقیقات فولکلوریک مورد توجه قرار گیرد و قبل از آنکه در جریان مدرنیته و گذشت زمان این میراث کم نظیر فرهنگی به دست فراموشی سپرده شود ثبت و نگهداری گردد.

شهر مرزن آباد به عنوان یکی از شهرهای استان مازندران با داشتن عناصر فرهنگی متعدد و متنوع که حتی از روستایی به روستای دیگر متفاوت است از منظر مطالعات مردم شناسی بسیار حائز اهمیت است.

ISBN: 978-964-8023-81-7

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

سرشناسه	: منصوری، محمدهادی، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: فرهنگ عامه مرزن آباد / مولفین: محمدهادی منصوری، یعقوب شربتیان؛ ویراستار: حبیب‌الله کریمیان
مشخصات نشر	: تهران: شرکت بهمن برنا: شهرداری مرزن آباد، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۴ حن: تصویر (رنگی)، تصویر
شابک	: ۱۵۰۰۰۰ ریال 7-81-964-978
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۶۱]-۱۶۴.
موضوع	: فرهنگ عامه -- ایران -- مرزن آباد
موضوع	: مرزن آباد
موضوع	: مرزن آباد -- ادب و رسوم و زندگی اجتماعی
شناسه افزوده	: شربتیان، یعقوب، ۱۳۳۹ -
رده بندی کنگره	: IGR ۱۳۴۳۹/۲م
رده بندی دیویی	: ۰۹۵۵۲۲۷/۳۹۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۱۰۰۹۸۸

فرهنگ عامه مرزن آباد

نوشته‌ی:

دکتر محمد هادی منصوری - دکتر یعقوب شربتیان

ویراستار: دکتر حبیب‌الله کریمیان

ناشر: بهمن برنا با همکاری شهرداری مرزن آباد

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: حیدری

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۷-۸۱-۸۰۲۳-۹۶۴-۹۷۸

این اثر مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران می‌باشد. تصویربرداری و تکثیر از تمام یا بخشی از اثر به هر شکل و بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است.

تقدیم بہ مردم شریف

و مہربان

مرزن آباد

فهرست مطالب

پیشگفتار

مقدمه

فصل اول کلیات.....	۱۹
۱-۱) مردم‌شناسی؛ فرهنگ و فولکلور.....	۱۹
تعریف علم مردم‌شناسی.....	۱۹
شاخه‌های مردم‌شناسی.....	۲۰
فولکلور یا ادبیات عامه.....	۲۲
ویژگی‌های فولکلور.....	۲۳
کارکردهای فرهنگ عامه در اجتماع.....	۲۳
۲،۱) چارچوب نظری.....	۲۴
نظریه کارکردگرایی.....	۲۴
پیش فرض‌ها و مفاهیم اساسی.....	۲۶
نظریه "روبرت و اون جونز".....	۲۷
الف) سنت‌های مادی.....	۲۷
ب) سنت‌های گفتاری.....	۲۷
ج) سنت‌های رفتاری.....	۲۸
۳-۱) روش و فنون تحقیق.....	۲۸
۱،۴) ویژگی‌های محل تحقیق (استان مازندران).....	۳۰
ویژه گی‌های شهرستان‌های استان مازندران.....	۳۱
وضعیت جغرافیایی استان مازندران.....	۳۲
ناهمواری‌ها.....	۳۲
آب و هوا.....	۳۲
مرطوب و معتدل.....	۳۲
کوهستانی.....	۳۳
منابع آب.....	۳۳
رودها.....	۳۳
پوشش گیاهی.....	۳۴
زندگی جانوری.....	۳۵

۳۶		باستان‌شناسی و تاریخ مازندران
۳۷		ورود اقوام مختلف به مازندران
۳۷		زبان و گویش مردم مازندران
۳۹		دین و مذهب
۴۰		ویژگی‌های اقتصادی استان مازندران
۴۱		گردشگری و جاذبه‌های توریستی مازندران
۴۲		۱,۵ ویژه گی‌های شهر مرزن آباد
۴۳		تاریخ مرزن آباد
۴۵		رویان
۴۷		مرزن‌آباد
۴۹		گروه‌های قومی مرزن آباد
۴۹		گویش‌های مردم مرزن‌آباد
۵۰		روستاهای مرزن آباد
۵۱		وضعیت فعلی روستاهای مرزن آباد
۵۱		اسامی روستاهای دهستان کوهستان:
۵۲		پوشش گیاهی و جانوری مرزن آباد
۵۲		باستان‌شناسی در مرزن آباد
۵۴		گاهشماری محلی
۵۴		بن روز یا بن ما
۵۵		صنعت گردشگری در مرزن‌آباد
۵۸		فرهنگ بسیج، جبهه و شهادت
۵۸		نقش روحانیت در مرزن آباد
۶۱		فصل دوم سنت‌های رفتاری
۶۱		مقدمه
۶۱		۲,۱) مراسمی که در یک سال هجری در مرزن آباد انجام می‌شود:
۶۲		آیین‌های پیش نوروزی
۶۲		نوروزخوانی
۶۳		خانه تکانی
۶۴		کاشت سبزه
۶۴		آیین «چل‌چل‌خای»
۶۴		چهارشنبه سوری
۶۶		آیین‌های آغاز سال نو
۶۶		رسم "مادرمج"

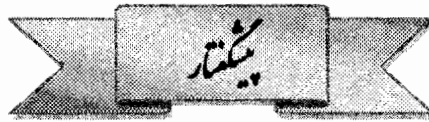
۶۷	سفره ی نوروزی
۶۸	دیدارهای نوروزی
۶۸	سبزه بدر
۶۹	مراسم شاخ آنا
۶۹	(۲,۲) آئین‌ها و مراسمی که در گردش یک سال قمری در مرزن آباد انجام میشوند
۷۰	ماه مبارک رمضان
۷۱	عید فطر
۷۱	ایام محرم
۷۳	عید قربان
۷۴	نیمه شعبان
۷۵	عید غدیر
۷۵	(۲,۳) آئین‌ها و مراسم منطقه‌ای و محلی
۷۶	مراسم تیرماه سبزه شو
۷۶	لال مار
۷۸	رسم دستمال دیم ب داک
۷۸	تعزیه
۸۱	(۲,۴) بازی‌های عامیانه و محلی
۸۲	کارکرد و نقش بازی ها
۸۳	کمرقیش کا
۸۳	مُرنه جنگی
۸۴	آغوزکا یا گردو بازی
۸۴	گلی کاج
۸۵	(۲,۵) ورزش و تفریحات منطقه‌ای و محلی
۸۵	کشتی محلی
۸۶	ورزا جنگ
۸۶	(۲,۶) آئینها و مراسم مربوط به فعالیتهای تولیدی
۸۷	همیاری، تعاون و یاریگری در مرزن آباد
۸۸	شیر واره
۸۹	کوپا سَری
۸۹	روچاری
۸۹	کیله کنی
۸۹	کابَری
۹۰	هم بندی

۹۰.....	مراسم طلب باران.....
۹۱.....	آفتابخواهی.....
۹۲.....	(۲,۷) موسیقی محلی.....
۹۵.....	فصل سوم سنت‌های شفاهی.....
۹۵.....	مقدمه:.....
۹۶.....	(۳,۱) داستانها و افسانه‌های محلی.....
۹۷.....	نمونه‌ای از قصه‌ها و اسطوره‌های مرزن آباد.....
۹۷.....	قوز بالای قوز.....
۹۷.....	اسطوره اژدها.....
۹۷.....	مهر مادری.....
۹۸.....	خاله لاک به سر.....
۹۹.....	(۳,۲) ضرب المثل‌ها.....
۹۹.....	اهمیت و کارکردهای مثل‌ها.....
۱۰۲.....	(۳,۳) طنز شیرین و تلخ.....
۱۰۳.....	(۳,۴) چیستان.....
۱۰۴.....	انواع چیستان.....
۱۰۵.....	(۳,۵) ترانه‌های محلی.....
۱۰۸.....	(۳,۶) لالایی.....
۱۱۱.....	فصل چهارم سنت‌های مادی.....
۱۱۱.....	مقدمه:.....
۱۱۲.....	(۴,۱) خوراک.....
۱۱۲.....	غذاهای محلی مرزن آباد.....
۱۱۴.....	انواع آش.....
۱۱۴.....	سایر غذاهای محلی مرزن‌آباد عبارتند از:.....
۱۱۴.....	نان‌های محلی.....
۱۱۴.....	(۴,۲) پوشاک.....
۱۱۵.....	پوشاک مردان مرزن آباد.....
۱۱۵.....	تن پوش.....
۱۱۶.....	سرپوش.....
۱۱۶.....	پاپوش.....
۱۱۶.....	پوشاک زنان مرزن آباد.....
۱۱۶.....	تن پوش.....
۱۱۷.....	سرپوش.....

۱۱۷	پاپوش
۱۱۸	۴,۳ صنایع دستی
۱۲۰	۴,۴ موسیقی سازی
۱۲۰	آلات موسیقی مرزن آباد
۱۲۰	نقاره
۱۲۱	دُهل
۱۲۱	سرنا
۱۲۱	نی (لِوا)
۱۲۲	۴,۵ معماری و مسکن
۱۲۲	الف معماری حکومتی
۱۲۲	ب) معماری مردمی
۱۲۳	معماری و مسکن در مرزن آباد
۱۲۴	خونه سری
۱۲۵	فصل پنجم نظام خانواده و مراسم گذار
۱۲۵	مقدمه
۱۲۵	۵,۱ ساختار مناسک گذار و ویژه گی و کارکردهای آن
۱۲۶	الف مرحله ی گسست یا پیش گذار (Separation)
۱۲۶	ب) مرحله ی عبور یا انتقال (Liminal)
۱۲۶	ج) مرحله ی پیوستن و یا پسا گذار (Aggregation)
۱۲۷	۵,۲ نظام خانواده در مرزن آباد
۱۲۷	خانواده گسترده
۱۲۸	خانواده هسته‌ای
۱۲۸	
۱۳۰	۵,۳ مراسم ازدواج
۱۳۰	خواستگاری و بله برون
۱۳۱	قند شکنی
۱۳۱	نامزدی
۱۳۱	خیاط نشان
۱۳۲	خرج بار
۱۳۲	مراسم عقد
۱۳۲	جهیزیه و جهیزیه بران
۱۳۳	حنابندان
۱۳۳	حمام دامادی

۱۳۴		مراسم اصلاح و آرایش
۱۳۴		پول اندازی
۱۳۵		عروسی
۱۳۶		پانتختی
۱۳۷		مادر زن سلام (زن مار سلام)
۱۳۷		(۵,۴) تولد و فرزندآوری
۱۳۸		بارداری و زایمان
۱۳۹		نامگذاری
۱۳۹		گهواره بندی
۱۴۰		رسم دندان سری
۱۴۰		ختنه سوران
۱۴۱		(۵,۵) مرگ و مراسم سوگواری و کارکردهای آن
۱۴۱		کارکردهای مراسم سوگواری
۱۴۲		آداب و مراسم مرگ و سوگواری در مرزن آباد
۱۴۵		فصل ششم اعتقادات و باورهای عامیانه مردم مرزن آباد
۱۴۵		مقدمه:
۱۴۵		(۶,۱) باورها، عقیده و خرافات
۱۴۶		خصوصیات باورهای منطقی
۱۴۶		خصوصیات باورهای غیر منطقی
۱۴۷		خرافات
۱۴۹		(۶,۲) باورهای عامیانه مردم مرزن آباد در مورد پدیده‌های آسمانی
۱۴۹		رعد و برق
۱۴۹		رنگین کمان
۱۴۹		ستارگان
۱۴۹		آسمان
۱۵۰		ماه و خورشید
۱۵۰		بارش برف و باران
۱۵۰		(۶,۳) باورهای عامیانه در مورد ایام هفته
۱۵۱		(۶,۴) باورهای عامیانه راجع به حیوانات
۱۵۱		پرستو
۱۵۱		شغال
۱۵۱		گنجشک
۱۵۱		کلاغ

۱۵۱	کبوتر
۱۵۱	جغد
۱۵۱	خروس
۱۵۲	مرغ
۱۵۲	زاغی
۱۵۲	گربه
۱۵۲	اسب
۱۵۲	گاو
۱۵۳	سگ
۱۵۳	گربه
۱۵۳	گوسفند
۱۵۳	گراز
۱۵۳	۶,۵ سفره‌های نذری
۱۵۳	سفره حضرت رقیه
۱۵۴	سفره حضرت ابوالفضل
۱۵۴	۶,۶ باورها و اعتقادات در مورد شیوه‌های درمان و طب سنتی
۱۵۵	طب سنتی در مرزن آباد
۱۵۶	دامپزشکی سنتی در مرزن آباد
۱۵۷	۶,۷ سایر باورها
۱۵۷	مصاحبه شوندگان
۱۶۱	منابع:
۱۶۴	منابع انگلیسی:
۱۶۵	تصاویر
۱۶۵	پیوست

تاکنون در باره جنبه‌های گوناگون زندگی مردم استان مازندران از جمله مذهب، اعتقادات تاریخ، جغرافیا، موسیقی، آداب و رسوم، هنر و ادبیات عامه پژوهش‌های متفاوتی صورت گرفته که هر یک از آنها برای علاقه‌مندان و پژوهشگران مفید و کار ساز بوده است اما در مورد آداب و رسوم و فرهنگ مردمان منطقه مرزن آباد آن گونه که باید، تحقیق جامعی انجام نشده است.

از آنجا که آگاهی از سابقه تاریخی و شناخت فرهنگ پیشینیان برای بسیاری جذاب و دلنشین است و غفلت از فرهنگ، فراموشی از خود است شهرداری مرزن آباد نیز بر آن شد تا برای شناخت ماهیت و موقعیت کنونی به پیشینه این منطقه نظر افکنده و قبل از فراموش شدن آداب و رسوم مردمان این منطقه به جمع‌آوری آنها اقدام نماید. گرچه فرهنگ و تمدن درخشان این منطقه، گسترده‌تر از آن است که با این قطره‌های شناخت بتوان از دریای بیکران آن سیراب شد و حق مطلب را حتی بقدر اندک ادا کرد زیرا:

هر چه گویم عشق را شرح و بیان چون به عشق آیم خجل باشم از آن

اما به مصداق:

آب دریا را اگر نتوان کشید هم به قدر تشنگی باید چشید

سعی شده است تا از اقیانوس بی‌انتهای فرهنگ و آداب و رسوم، به اندازه‌ای بهره جست.

اما دستیابی به سابقه تاریخی و فرهنگ گذشتگان چندان آسان نیست. گاه باید به نقل قول‌های سالخورده‌گان محلی و گاه باید به اشیاء و ابزار به جا مانده از گذشتگان دور و گاه نیز به پاره‌ای اسناد و دست‌نوشته‌ها پرداخت و از روش‌های مردم‌شناسی سود برد.

امید است پژوهش‌هایی از این دست که حاصل تلاش و زحمات مردم‌شناسانی، چون آقایان دکتر محمد هادی منصوری و دکتر یعقوب شربتیان و همچنین فرهیختگان و اندیشمندان شهری و روستای مرزن آباد است موجبات رضایت هر چه بیشتر دانش پژوهان را فراهم سازد و در راه نشر و اشاعه فرهنگ کشور عزیزمان ایران موثر واقع شود.

جعفر ردائی

شهردار مرزن آباد

۹۴/۸/۱

وجود پیشینه کهن و درخشان تاریخی، زندگی اقوام و طوایف مختلف در کنار هم و تنوع آب و هوایی باعث شده است که کشور ایران دارای گنجینه بسیار غنی و سرشار از آداب و رسوم، لهجه ها، جشن ها، قصه ها، افسانه ها، اعتقادات، ضرب المثل ها، بازی ها و ... باشد به همین دلیل، دامنه فرهنگ عامه در ایران، بسیار وسیع و متنوع است.

اما با وجود این منابع غنی فولکلور، به دلیل حضور فرهنگ های بیگانه و بنا به تغییراتی که به سرعت در جامعه انجام می گیرد، بسیاری از آداب و رسوم و مراسمی که ریشه در اعماق تاریخ ایران دارند، در حال فراموش شدن هستند، و اگر امروزه نسبت به جمع آوری و تدوین آنها اقدامی نشود، دیری نمی پاید که بسیاری از این گنجینه های ملی را از دست خواهیم داد و اگر فولکلور یک ملت از دست رود، قسمت اصلی هویت آن ملت هم از بین خواهد رفت.

استان مازندران با تاریخ تمدن دیرینه، یکی از مناطقی است که از نظر فرهنگ و ادبیات عامه بسیار غنی است و می تواند به عنوان پایگاه مردم شناسی و تحقیقات فولکلوریک مورد توجه قرار گیرد و قبل از آنکه در جریان مدرنیته و گذشت زمان این میراث کم نظیر فرهنگی به دست فراموشی سپرده شود ثبت و نگهداری گردد.

در این میان شهر مرزن آباد نیز به عنوان یکی از شهرهای استان مازندران با داشتن عناصر فرهنگی متعدد و متنوع که حتی از روستایی به روستای دیگری متفاوت است از منظر مطالعات مردم شناسی بسیار حائز اهمیت است.

بنابراین به منظور ثبت و ضبط پاره ای از ویژگی های فرهنگی این منطقه که کم کم به دست فراموشی سپرده می شوند و همچنین درک تحولات فرهنگی آن که یکی از وظایف مردم شناسی است به جمع آوری اطلاعات فرهنگی، فولکلور و آداب رسوم منطقه مرزن آباد در قالب یک پژوهش میدانی اقدام گردید.

پژوهش حاضر که در مجموع به بخشی از فرهنگ عامه مردم مرزن آباد از گذشته تا به حال اختصاص یافته، شامل ۶ فصل است. در فصل اول ضمن تعاریفی از علم انسان شناسی؛ فرهنگ و فولکلور به ویژگی های کلی استان مازندران و شهر مرزن آباد پرداخته شده است. ضمن آنکه در این فصل در مورد چارچوب نظری، روش و فنون تحقیق بحث می شود.

در فصل دوم به سنت‌های رفتاری که در مرزن آباد مرسوم است پرداخته شده و مراسم و جشن‌های منطقه‌ای و محلی، بازی‌ها، ورزش، تفریح و سرگرمی‌های بومی، آئینها و مراسم مربوط به فعالیت‌های تولیدی و موسیقی محلی مورد توجه قرار گرفته‌اند.

فصل سوم این تحقیق، سنت‌های شفاهی نام دارد. ترانه‌ها، چیستان‌ها، لالایی‌ها، مثل‌ها، دوییتی‌ها و افسانه‌های محلی به عنوان بخش مهمی از فرهنگ عامه در این فصل تشریح شده است.

در فصل چهارم فرهنگ و سنت‌های مادی شامل خوراک، پوشاک، صنایع دستی، آلات موسیقی، معماری و مسکن به عنوان اصلی‌ترین عناصر فرهنگ مادی و قابل رویت مورد توجه قرار گرفته‌اند.

فصل پنجم، نظام خانواده و مراسم گذار نام دارد. مسائلی نظیر زایمان، تولد، ازدواج و مرگ عناوین اصلی این فصل را تشکیل می‌دهند.

فصل آخر این پژوهش اعتقادات و باورهای عامیانه مردم مرزن آباد را در برمی‌گیرد. در این فصل به موضوعاتی همچون شیوه‌های درمان و طب سنتی، سفره‌های نذری و... توجه شده است.

قدردانی و سپاسگزاری:

از آنجا که جمع‌آوری اطلاعات فرهنگی در خصوص منطقه مرزن آباد بدون همکاری مسئولین، کارشناسان، فرهیختگان فرهنگی و مردم مهربان مرزن آباد و همچنین پژوهشگرانی که در حوزه علوم اجتماعی به خصوص مردم‌شناسی تخصص دارند میسر نمی‌شد، لذا شایسته است به منظور قدردانی و تشکر از آنان نامی ذکر گردد.

- جناب آقای مهندس جعفر ردایی (شهردار مرزن آباد)

- جناب آقای ابوالقاسم حاتمی (باستان‌شناس و رئیس سابق بخش پیش از تاریخ موزه ایران باستان)

- جناب آقای مومن توپا ابراهیمی (نویسنده، روزنامه نگار و پژوهشگر)

- جناب آقای دکتر حبیب‌الله کریمیان ویراستار این تحقیق

- جناب آقای سید حسین کاشی زاده (پژوهشگر و فرهیخته)

- حاج آقا محمود علیخانی (امام جمعه مرزن آباد)

- اعضای شورای اسلامی شهر مرزن آباد به خصوص جناب آقای محمد ردایی رئیس شورا

- جناب آقای کامران پولادی (بخشدار مرزن آباد)

- جناب آقای سروش صیادی نژاد (کارمند شهرداری شهر مرزن آباد و پژوهشگر)

- سرکار خانم نغمه بیدقی فر (پژوهشگر مردم‌شناسی)

- سرکار خانم ساناز نصیری (کارشناس ارشد مردم‌شناسی)

- سرکار خانم آذر درویش (کارشناس ارشد جامعه‌شناسی)

- سرکار خانم شیرین خزایی (کارشناس ارشد مردم‌شناسی)

- سرکار خانم یاسمن شربتیان (پژوهشگر)

- جناب آقای فیروز صیادی نژاد (از آگاهان محلی)

- جناب آقای عیسی کیا دلیری (مرثیه خوان و ساکن روستای دلیر)

- سرکار خانم خدیجه سام دلیری (عضو شورای اسلامی شهر مرزن آباد)

- جناب آقای علی احمد توپا اسفندیاری (تعزیه خوان و ساکن روستای الیت)

- جناب آقای رمضان کیا دلیری (آزاده جنگ تحمیلی و ساکن روستای دلیر)

- کلیه کارکنان محترم شهرداری مرزن آباد (به ویژه واحد روابط عمومی و امور فرهنگی)

و همچنین کلیه مردم شریف و مهربان شهری و روستایی مرزن آباد و تمامی عزیزانی که در این تحقیق ما را یاری نموده‌اند، به ویژه پاسخگویان محترمی که نام آنان در پایان این پژوهش ذکر شده است.

محمد هادی منصوری و یعقوب (داوود) شربتیان

پاییز ۱۳۹۴

فصل اول

کلیات

۱-۱) مردم‌شناسی؛ فرهنگ و فولکلور

تعریف علم مردم‌شناسی

اصطلاح مردم‌شناسی یا انسان‌شناسی معادل واژه Anthropology است این واژه از دو کلمه یونانی Anthropos به معنی انسان و Logos به معنی دانش، ترکیب یافته و برای نخستین بار در آثار ارسطو فیلسوف یونانی، به صورت Anthropology یعنی کسی که به شناخت انسان می‌کوشد، به کار رفته است و امروزه از آن به «شناخت انسان» یا مردم‌شناسی تعبیر می‌شود.

مردم‌شناسی، تقریباً از سال ۱۸۷۰ میلادی به بعد به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخه‌های علوم طبیعی به کار رفته است و برای نخستین بار «بروکا» دانشمند فرانسوی، مردم‌شناسی را در مفهوم کلی شناخت انسان از نظر طبیعی به کار برده و ویژگی‌های طبیعی انسان را موضوع این دانش قرار داده است. وی مردم‌شناسی را "مطالعه‌ی گروه انسانی و ارتباط آن با کلیه موجودات طبیعت" تعریف می‌کند. بر اساس این تعریف، مردم‌شناسی شامل کالبدشناسی انسانی، باستان‌شناسی، شناخت فرهنگ عامه، زبان‌شناسی، قوم‌نگاری و قوم‌شناسی در مفهوم وسیع آن است. با توجه به چنین مفهوم وسیعی از مردم‌شناسی است که گفته می‌شود دانش مزبور دانش یگانه‌ای نیست، بلکه بخش‌های متعدد علوم را شامل می‌شود که موضوع مشترک آن‌ها مطالعه انسان از لحاظ جسمانی و فرهنگی و هم‌چنین شناخت این موجود اجتماعی در سیر رشد و تکامل تاریخی و ماقبل تاریخی‌اش است.

شاخه‌های مردم شناسی

امروزه مردم شناسی به عنوان دانش مطالعه موجود انسانی به خصوص در ویژگی‌های فیزیکی، تکاملی، نژادی و فرهنگی در قالب کلی خود به دو بخش بزرگ و اساسی تقسیم می‌شود:

الف. مردم شناسی فرهنگی: به طور کلی مردم شناسی فرهنگی از یک سو به دنبال آن است که دریابد چرا مردمان معاصر جهان رفتارهای متفاوتی دارند و تفاوت آن‌ها در چیست و از سوی دیگر بداند چه مشابهت‌هایی در رفتارهای آن‌ها وجود دارد. بر این اساس انسان‌شناسی فرهنگی یا مردم‌شناسی عبارت است از بررسی تطبیقی تفاوت‌ها و شباهت‌های فرهنگی مکشوف در سراسر جهان. در فرهنگ لغت "American Heritage" در خصوص تعریف مردم‌شناسی فرهنگی آمده است:

"مردم‌شناسی فرهنگی مطالعه علمی رشد و تکامل فرهنگ انسانی بر اساس قوم‌نگاری، مردم‌نگاری، داده‌های زبان‌شناسی، اجتماعی و روانی و روش‌های تجزیه و تحلیل آن‌ها است".

از این‌رو انسان‌شناسان فرهنگی منشأ و تاریخ تمدن بشر و فرهنگ آن‌ها را در طول زمان مورد مطالعه قرار می‌دهند.

ب. انسان‌شناسی جسمانی: انسان‌شناسی زیستی یا انسان‌شناسی جسمانی موجوداتی به نام هوموساپین^۱ (موجودات هوشمند) را به عنوان موجودات زیستی در گذشته و حال مورد مطالعه قرار می‌دهد. دانشمندانی که در این شاخه علمی تحقیق می‌کنند در جستجوی توصیف و تبیین تکاملی گونه‌های نژادی انسان‌ها هستند.

آنان هم‌چنین موجوداتی به نام پرمیات^۲ یا نخستی‌ها را که شباهت نزدیکی با یکدیگر دارند هم چون (میمون‌ها، پیش‌میمون‌ها^۳ و ایپ‌ها^۴) مورد مطالعه قرار می‌دهند، زیرا تاریخ تکامل این موجودات بسیار به یکدیگر و به انسان‌ها نزدیک است. انسان‌شناسی جسمانی در سه موضوع تمرکز یافته و در آن زمینه مطالعه می‌نماید:

۱- انسان‌شناسی دیرینه‌ای^۵ ۲- نخستی‌شناسی ۳- گونه‌های مختلف انسان معاصر و فعلی (لینکیت، ۱۱: ۲۰۰۶).

1-Homo sapiens

2-primates

3-prosimians

4-apes

5- Pale Anthropology

انسان شناسی جسمانی یا زیستی در جستجوی پاسخگویی به دو مجموعه از سؤالات متمایز از یکدیگر است. از یک طرف سؤالاتی در خصوص پیدایی و ظهور انسانها و تکامل آنان مطرح می‌شود که متخصصانی به نام دیرینه شناسان انسانی در جستجوی پاسخگویی به این سؤالات هستند. از طرف دیگر سؤالاتی در این مورد وجود دارد که چرا و چگونه جمعیت‌های انسانی با یکدیگر متفاوتند. در اینجا با متخصصان دیگری مواجه هستیم که تخصص آنان تحقیق در مورد اختلافات نژادی و تنوعات انسانی است (امبر، ۱۹۸۵: ۳).

تعریف فرهنگ: تعریف فرهنگ به علت وسعت و گستردگی، کار ساده‌ای نیست. چرا که بیش از دویست و پنجاه تعریف را شامل می‌شود. در اینجا تنها به چند تعریف که از اهمیت بیشتری برخوردار است بسنده می‌شود.

از نظر ادوارد تایلر مردم‌شناس بزرگ انگلیسی، فرهنگ مجموعه پیچیده‌ای است که شامل علوم و دانش‌ها، اعتقادات، هنر، افکار و عقاید، صنایع، تکنیک، اخلاق، قوانین و مقررات، سخن، عادات و رسوم و رفتار و ضوابطی است که انسان به عنوان عضو یک جامعه آن را از جامعه خود فرا می‌گیرد و در قبال آن تعهداتی به عهده دارد.

رالف لیتون انسان‌شناس مشهور آمریکائی، فرهنگ را ترکیبی از رفتار مکتسب میدانند که به وسیله اعضاء جامعه معینی از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یابد و در میان افراد مشترک است (www.aftabir.com).

کلاکھون و آلفرد کلوپر در کتاب خود به نام "فرهنگ: مروری انتقادی بر مفاهیم و تعاریف" با گردآوری ۱۶۴ تعریف از فرهنگ اظهار کردند که فرهنگ در اغلب موارد به سه برداشت عمده می‌انجامد:

۱. برترین فضیلت در هنرهای زیبا و امور انسانی که همچنین به فرهنگ عالی شهرت دارد.
 ۲. الگوی یکپارچه از دانش، عقاید و رفتار بشری که به گنجایش فکری و یادگیری اجتماعی نمادین بستگی دارد
 ۳. مجموعه‌ای از گرایش‌ها، ارزش‌ها، اهداف و اعمال مشترک که یک نهاد، سازمان و گروه را مشخص و تعریف می‌کند (Kluckhoh and Kroeber: ۱۹۹۲)
- در مجموع می‌توان گفت، فرهنگ راه و روش زندگی است که هر قومی برای خود دارد. و شامل کلیه ساخته‌ها، پرداخته‌ها، اندوخته‌ها، آداب و رسوم، مقررات، عقاید، هنرها و دانستنی‌های عامه است که از نسلی به نسل بعد منتقل می‌شود

فولکلور یا ادبیات عامه

فولکلور از دو کلمه انگلیسی Folk به معنی توده و lore به معنی دانش تشکیل شده است. فولکلور یا باور عامیانه را می‌توان مجموعه‌ای از افسانه‌ها، داستان‌ها، موسیقی، ضرب‌المثل‌ها، هزلیات، رسوم و... دانست.

واژه فولکلور را برای اولین بار ویلیام تامس عتیقه‌شناس انگلیسی در مقاله‌ای که موضوع آن بحث درباره دانش عامیانه و آداب و رسوم سنتی بود بیان نمود (and Jones, 1995). Robert این اصطلاح از نیم قرن پیش نیز در ایران و ادبیات آن راه یافته و به تدریج این اصطلاح به معنی دانش عامیانه و دانستنی‌های توده مردم رواج یافت و «فرهنگ عامه»، «فرهنگ عامیانه»، «فرهنگ توده» و «فرهنگ مردم» نامیده شد.

محققان، ابتدا فولکلور را فقط شامل ادبیات توده مانند قصه‌ها، افسانه‌ها، آوازها، ترانه‌ها، مثل‌ها، معماها و... می‌دانستند. اما کم کم سنت‌هایی که به طور شفاهی آموخته می‌شود و آنچه مردمان در زندگی خارج از دبستان فرا می‌گیرند نیز جزو آن گردید. چندی بعد، اعتقادات، اوهام و پیشگویی‌های راجع به وقت، نجوم، تاریخ طبیعی، طب و آنچه دانش توده نامیده می‌شد را نیز به این علم افزودند. سپس آداب و سنن و رسومی که راجع به هر یک از مراحل زندگی بود مانند: تولد، کودکی، جوانی، زناشویی، پیری، سوگواری، جشن‌های ملی و مذهبی و نیز عاداتی که مربوط به زندگی عمومی می‌شود، از جمله تمام پیشه‌ها و فنون توده را نیز جزو فولکلور به شمار آوردند. اما اگر بخواهیم فولکلور را در یک جمله کوتاه و کامل تعریف کنیم، باید چنین بگوییم که: «فولکلور، دانش آشنایی با پرورش غیررسمی اکثریت (درمقابل پرورش نهادهای رسمی آموزش و تربیت) در میان یک ملت متمدن است» (www.persian-language.org).

از آن جا که موضوع مطالعه فولکلور، بررسی جنبه‌های مختلف زندگی عامه است، بنابراین می‌توان گفت فولکلور در جوامعی وجود دارد که افراد آن جامعه، دارای دو نوع پرورش عوام (مردم کوچه و بازار) و خواص (نخبگان) باشند؛ زیرا در جامعه‌ای که تمام اعضای آن را افراد تحصیل کرده و فرهیخته تشکیل داده باشند، فولکلور وجود نخواهد داشت و یا برعکس، در مورد جوامع بسیار بدوی و رشد نیافته - که حتی خواندن و نوشتن هم نمی‌دانند - نیز به کار بردن کلمه فولکلور، معنا نمی‌دهد؛ اما به عقیده بسیاری از فولکلورشناسان، چنین جوامعی هرگز وجود خارجی ندارند.

ویژگی‌های فولکلور

- با توجه به مطالبی که بیان شد، می‌توان ویژگی‌های زیر را برای فولکلور بر شمرد:
- فولکلور، اعمال و رفتار جمعی و گروهی است که در بین عامه مردم، رایج است. بنابراین، عمل و رفتار یک فرد یا یک خانواده را نمی‌توان فولکلور نامید.
 - ابداع کننده و به وجود آورنده و نیز زمان شروع رفتارها و اعمال فولکلوری معلوم نیست.
 - عادات فولکلور در مجموعه فعالیت‌های زندگی اجتماعی، نقشی به عهده دارند.
 - اعمال و رفتارهای فولکلور به مناسبت و بنا بر مقتضیات زمان، تکرار می‌شوند؛ یعنی آنچه در یک یا چند مرتبه و یا فقط در دوره‌ای خاص و محدود اتفاق افتد، در شمار فولکلور نیست.
 - فولکلور در جریان انتقال، موافق مقتضیات نسل‌ها، دگرگون می‌شود.
 - رفتارهای فولکلوریک، از حاکمیت اندیشه‌ای خاص که بر خلاف میل توده باشد، پیروی نمی‌کنند، هر چند آن تفکر بر جامعه، حکومت داشته باشد.
 - شایان ذکر است که آداب و رسوم و رفتارهای فولکلور هر منطقه، برای مردم همان منطقه، «سنت» و برای مردم سایر نقاط، به عنوان «فولکلور» خاص آن منطقه شناخته می‌شود.

کارکردهای فرهنگ عامه در اجتماع

فولکلورشناسان، کارکردهای بسیاری را برای فرهنگ عامه ذکر کرده اند که از جمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱. ایجاد همبستگی قومی و نژادی و نزدیک نمودن قومیت‌ها و ملیت‌ها به یکدیگر. اگر چه فولکلور از یک سو باعث تمایز اقوام و ملیت‌ها از یکدیگر می‌شود، اما از سوی دیگر، اگر با دقت در فولکلور طوایف و اقوامی که در یک منطقه یا یک کشور زندگی می‌کنند، مطالعه شود، مشاهده خواهد شد که درصد زیادی از زیرساخت‌های فولکلوریک آنها دارای ریشه مشترک است. برای مثال: همانندی لهجه پوشش، سرودها و موسیقی‌های محلی و آداب و رسوم حاکم بر زندگی اقوام مختلف، عاملی است برای ایجاد پیوند دوستی و نیز جلوگیری از ایجاد دشمنی و جنگ بین آنها. در سطح وسیع تر می‌توان گفت از جهاتی تمام ملل جهان، دارای ریشه‌های فرهنگی و عادات فولکلوریک مشترک‌اند؛ چرا که در گذشته‌های بسیار دور، همگی از یک نژاد و تمدن بوده اند و به مرور زمان، تقسیم شده‌اند و به صورت اقوام و ملیت‌های گوناگونی که امروز شاهد آن هستیم، در زمین، پراکنده شده اند.

۲. فرهنگ عامه هر ملتی، در حقیقت، حافظه تاریخ سیاسی و اجتماعی آن ملت است. همان طور که گفته شد، فولکلور، شامل تمامی اعمال و رفتار و گفتار و جنبه‌های مختلف زندگی بشری است که از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. بنابراین، با شناخت فولکلور یک قوم می‌توان به تمام این منابع، دسترسی پیدا کرد و از این طریق به راحتی به شرایط زندگی سیاسی و اجتماعی مردم آن قوم پی برد. برای مثال: اگر تعدادی مثل و افسانه، اسطوره، ترانه و لالایی تحلیل مردم شناختی و جامعه شناختی شود، درون آنها حرف‌هایی است که در شرایط خفقان حاکمیت آن زمان نمی‌توانسته‌اند به زبان آورده شوند، به طوری که ترانه‌ها و لالایی‌ها، حرف‌های سیاسی است و لالایی‌های روستایی ترانه‌هایی علیه اربابان و خان‌ها است.

۳. فرهنگ عامه را می‌توان خاستگاه و شالوده الهامات بشری در زمینه ادبیات و هنر به حساب آورد این سرچشمه افکار توده که نسل‌های پی‌پی، همه اندیشه‌های گران بها و عواطف و نتایج فکر و ذوق و آزمایش خود را در آن ریخته‌اند، گنجینه زوال ناپذیری است که آبشخور بزرگ‌ترین و ماندگارترین آثار هنری جهان است.

۴. فرهنگ عامه را می‌توان نوعی رابط فرهنگی بین نسل‌های مختلف به حساب آورد در حقیقت می‌توان گفت که فرهنگ عامه برای نسل‌های مختلف، نقش یک مدرسه را بازی می‌کند. به دلیل نبود رسانه‌ها و وسایل ارتباط جمعی به شکل امروزی، این نقش فولکلور، مهم‌ترین کارکرد آن به شمار می‌آمده است و در اشکال مختلفی همچون: دور هم نشستن‌های شبانه و گوش سپردن به قصه‌های پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها، پرده خوانی‌ها، نقالی‌ها و ... ظهور می‌یافته است.

۲،۱) چارچوب نظری

در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری شده از مکتب کارکردی و جهت طبقه‌بندی موضوعات و فصل‌بندی تحقیق از نظریه "روبرت و جونز" استفاده شده است.

نظریه کارکردگرایی

کارکردگرایی یکی از نظریات عمده در علوم اجتماعی است که به ویژه از اواخر دهه ۱۹۳۰ تا اوایل دهه ۱۹۶۰ در علم سیطره بلامنازع داشت. محوری‌ترین مفهوم در نظریه کارکردگرایی واژه کارکرد می‌باشد که به معنای نتیجه و اثری است که انطباق یا سازگاری یک ساختار معین یا اجزای آن را با شرایط لازم محیط فراهم می‌نماید (گولد و کولب، ۱۳۶۷: ۶۷۹).

به نقل از گوردون مارشال "در علوم اجتماعی بخصوص در جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی فرهنگی، اجتماعی، کارکردگرایی همچنین تجزیه و تحلیل کارکردها، به فلسفه جامعه شناختی مربوط می‌شود که در اصل سعی در توضیح و تبیین نهادهای اجتماعی به عنوان وسیله جمعی که به نیازهای بیولوژیکی فرد پاسخ می‌دهد اشاره می‌کند. ضمن آنکه کارکردگرایی توجه ویژه‌ای به نهادهای اجتماعی نیازهای اجتماعی و همچنین همبستگی اجتماعی دارد. کارکردگرایی ابتدا توسط امیل دورکیم شکل گرفت اما امروزه با اندیشه‌های تالکوت پارسونز در آمیخته است" (مارشال، ۱۹۹۴: ۱۹۰).

بنابراین، معنای کارکرد در منطق کارکردگرایی، اثر یا پیامدی است که یک پدیده در ثبات، بقاء و انسجام نظام اجتماعی دارد. به بیان دیگر کارکردگرایی، هر پدیده یا نهاد اجتماعی را از نظر روابط آن با تمامی هیأت جامعه (که آن پدیده یا نهاد جزئی از آن است) مورد شناخت قرار می‌دهد (محسنی، ۱۳۸۳: ۵۳).

کارکردگرایان به طور کلی جامعه را نظامی واحد همراه با نظم و ترتیب می‌دانند. این دیدگاه مبتنی بر تمثیل ارگانیک بین جامعه و ارگانیسم زنده است. از این منظر جامعه یک سیستم متشکل از اعضا و اجزای بی‌شماری است که هر یک باید کارکردهایی خاص را برای بقای کلی سیستم و دیگر اجزا و اعضای آن انجام دهد و نظم اجتماعی پدیده‌ای است که کارکردهای اعضای مختلف این سیستم را به صورتی مرتب و در سلسله مراتبی خاص به هم پیوند می‌دهد. کارکردگرایان بر این باورند که اجزای سازنده یک جامعه، نهادهایی چون نظام اقتصادی، نظام سیاسی، نظام خانواده، مذهب و سازمانهای آموزشی و پرورشی‌اند که بدون کارکردهای ضروری و منظم آن‌ها، جامعه‌ای وجود نخواهد داشت. و نتیجه فقدان یا اختلال این اجزاء، به خطر افتادن حیات و بقای کل سیستم اجتماعی است. همه این نهادها (اجزای سیستم) دارای ارتباط متقابل‌اند و هر یک از آن‌ها جهت ایفای نقش مشخص خود باید اندازه، قابلیت و ساختمان مناسب داشته و به گونه‌ای عمل کنند که با اجزای دیگر سازگار باشند. ناسازگاری اجزای سیستم اجتماعی، موجب تجزیه آن و تضاد بین اجزاء، باعث نابودی آن خواهد شد. ضامن اصلی سازگاری اجزای سیستم، وفاق در ارزشهای مشترک است.

به طور کلی دیدگاه عمومی کارکردگرایی بر این استوار است که جامعه ما یک ارگان زیستی بزرگ است که اعضا و جوارح مختلف آن هر کدام وظیفه و کار معینی انجام می‌دهد که در رابطه با کار و وظیفه سایر اعضا و اجزا به انجام کل بدن کمک می‌کند و وظایف هر کدام به نوبه خود ضروری و اجتناب ناپذیر است چرا که به کلیت نظام و حفظ آن کمک می‌کند (توسلی، ۱۳۸۵: ۲۳۶).

پیش فرض‌ها و مفاهیم اساسی

کارکردگرایی مدلی مبتنی بر تمثیل ارگانیسم است. این تمثیل، مستلزم پیش فرض‌های زیر است که بنیان و اساس این نظریه را نسبت به ماهیت جامعه شکل می‌دهند:

(الف) تلقی جامعه به مثابه نظام: کارکردگرایی در پی یافتن منطق عمومی در جامعه انسانی است. مطابق این دیدگاه، جامعه به عنوان نظام و یا کل مرکب از اجزاء تلقی می‌شود که در اکثر موارد این گونه نظام‌ها دارای نیازها و ضرورت‌هایی تلقی می‌شوند که می‌بایست برآورده شوند تا بقاء را تضمین نمایند و اجزای تشکیل دهنده آن در این مسیر عمل می‌نمایند.

(ب) وابستگی متقابل اجزای نظام: پیوستگی و وابستگی متقابل اجزاء نظام، یکی از فرضیه‌های زمینه‌ای در الگوی کارکردگرایی است. مفهوم پیوستگی به نوعی پیوند مستقیم و محسوس میان اجزا و عناصر مختلف نظام به مثابه یک کل اشاره دارد؛ پیوندی که در محیط‌های بیولوژیک کاملاً آشکار است. مفهوم وابستگی در این گزاره به معنای تابعیت متقابل است؛ یعنی هر جزء به جزء دیگر وابسته است و از تغییر آن تأثیر می‌پذیرد.

(ج) رابطه کارکردی میان اجزاء: تمثیل جامعه به ارگانیسم، بیانگر این مطلب است که رابطه عناصر تشکیل دهنده ساختار اجتماعی با همدیگر و با کل جامعه از نوع رابطه کارکردی است که در تحلیل این اجزاء، کارکرد آن‌ها، در تأمین نیازهای نظام درکانون توجه قرار می‌گیرد. نتیجه این است که تمام موجودیت یا حرکت اجزاء و کل، منطقی است و به غایتی مشخص می‌رسند (فکوهی، ۱۳۸۱: ۱۶۳).

(د) وحدت کارکردی: کارکردگرایی براین باور است که پدیده‌های اجتماعی با داشتن رویه‌ها و باورداشت‌های فرهنگی و اجتماعی الگومند، دارای کارکرد بوده و برای بهترین منظور به وجود آمده‌اند و می‌بایست از طریق کارکردهای آن‌ها بررسی شوند. به همین دلیل، کارکردگرایان علت وجود بعضی از الگوهای اجتماعی به ظاهر بی‌کارکرد را از طریق کارکردهای مخفی و پنهان آن‌ها توجیه می‌کنند.

(ه) عمومیت کارکردی: مطابق این اصل همه صورت‌های فرهنگی و اجتماعی و ساختارها دارای کارکرد مثبت‌اند. از نظر کارکردگرایان پدیده‌های فاقد کارکرد یا کارکرد منفی به مثابه پلیدی‌های اجتماعی وجودشان قابلیت بقاء ندارند؛ زیرا در تأمین نیازها یا همنوایی با ضرورت‌های نظام موفق نیستند. در نتیجه، تمام پدیده‌های اجتماعی تا زمانی وجود دارند که دارای کارکرد مثبت باشند و در صورت از دست دادن آن از بین می‌روند.

و) ضرورت کارکردی: مطابق این اصل، هر امر اجتماعی دارای کارکرد منحصر به فرد است که هیچ امر غیر هم سنخ نمی تواند بدیل آن واقع شود. به دیگر بیان، این گزاره گویای آن است که موجودیت کارکردها گویای وجود یک غایت و وجود این غایت گویای ضرورت وجود آن کارکردها و در نهایت آن عناصر است. (ریتزر، ۱۳۸۰: ۱۴۴).

به استناد نظریه کارکردگرایی؛ در این تحقیق این پیش فرض وجود دارد که کلیه پدیده های فرهنگی، آداب و رسوم و مناسک موجود در منطقه مرزن آباد دارای کارکرد و فایده بوده و نیازی را پاسخگو هستند و در انسجام و همبستگی گروهی نقش مهمی را ایفا می کنند. بر این اساس این پژوهش بر آن است تا رابطه این اجزاء فرهنگی را با یکدیگر و با کل ساختار مشخص نموده و کارکرد پنهان بعضی از اعمال و سنتهای ظاهرا بی فایده را آشکار نماید.

نظریه "روبرت و اون جونز"

همان گونه که گفته شد در این پژوهش جهت طبقه بندی موضوعات و فصل بندی تحقیق از نظریه "روبرت و اون جونز" (Robert and Owens Jones, 1995) استفاده شده است به نظر "روبرت و اون جونز" سنت هایی که فرهنگ عامه را تشکیل می دهند به سه دسته تقسیم می شوند:

الف) سنت های مادی

به مجموعه آثار، اشیاء، کالاهای، بناها و ابزارهایی گفته می شود که از گذشته بر جای مانده است. این بخش از فرهنگ عامه از آن حیث که معرف نوع افکار و احساسات و الگوهای رفتاری نسل های گذشته و جنبه های سنتی جامعه کنونی است جزئی از فرهنگ عامه به شمار می آید. مهم ترین این سنت ها عبارتند از:

- مسکن (بناها، شهرها و...)
- پوشاک (لباس، کفش، کلاه و...)
- خوراک (غذاها، نوشیدنی ها و...)
- ابزار (آلات موسیقی، صنایع دستی، ابزار کار و تولید و...)

ب) سنت های گفتاری

مجموعه سنت هایی است که در قالب کلمات و جملات اظهار می شوند. این سنتها ریشه در اعتقادات، باورها، دانش، فلسفه، ارزش ها و نیازهای یک جامعه دارند. در واقع ادبیات عامیانه ارزش و اعتبار خود را از پیوندی که با جامعه و واقعیت ها دارند اخذ می کنند نه از جنبه هنری و زیباشناسی. برخی از سنت های گفتاری عبارتند از:

داستانهای عامیانه، اشعار عامیانه، ضرب المثل ها، مثل ها و تمثیل ها، چیستان، لطیفه ها، بذله گویی ها و...

ج) سنت های رفتاری

سنت های رفتاری مجموعه رفتارهایی هستند که در جامعه میان عده زیادی از افراد مشترک است و نوعی فشار، برای عمل کردن به آنها وجود دارد و جنبه غیر شخصی و الگویی دارند. سنت های رفتاری ریشه در نظام ارزش ها و باورهای جامعه دارند و برای جامعه مهم تلقی می شوند اما میزان اهمیت آنها یکسان نیست. برخی مهم بوده و عدم توجه به آنها مجازات به همراه دارد و برخی دیگر با فشار اجتماعی با ضمانت اجرایی کمتری توأم است. سنت های رفتاری در سه گروه جای دارند:

- رسوم اخلاقی
- شیوه های قومی
- عرف و عادت

رسوم اخلاقی مجموعه رفتارهایی است که برخاسته از ارزشهای جامعه می باشد و بی توجهی به آنها توأم با فشارهای اجتماعی شدید است. حال آنکه رعایت آنها مطلوب و پسندیده تلقی می شود و حیثیت اجتماعی برای فرد ایجاد می کند.

شیوه های قومی عبارتند از عادات یا روشهای سنتی که عموماً ترجیح و تمایل جامعه هستند. اگرچه تخلف از شیوه های قومی با مجازات همراه نیست اما فشار اجتماعی به مثابه ضمانت اجرایی آنهاست. جشنها و آداب نمونه هایی از شیوه های قومی هستند. عرف به آن دسته از رفتارهای اجتماعی گفته می شود که مورد پذیرش جامعه هستند. لیکن کمترین فشار اجتماعی اجرای آنها را ضمانت می کنند. رفتارهای عرفی در زمره ادب و نزاکت اجتماعی قرار دارند.

۳-۱) روش و فنون تحقیق

در مطالعات مردم شناسی و مردم نگاری مشاهده دقیق و بی کم و کاست یکی از مهم ترین، بهترین و کارآمدترین شیوه ها و ابزار پژوهش و تحقیق به شمار می رود. به عبارت دیگر غالب تحقیقات و پژوهش های اجتماعی با مشاهده آغاز می شوند و با آن پایان می پذیرند. در واقع مشاهده و دقت نظر پژوهشگر همراه با نکته سنجی و باریک بینی او بر روی ابزار مورد استفاده در یک پیشه، رسم، آیین و... بسیار مهم و حیاتی است تا آنجا که اگر پژوهشگر تمام